

31 ביולי, 2008

לכבוד
נדב פינצי
רכז ועדות חקירת גבולות
חברת טלדור, היצירה 13, קריית אריה
ת"ד 7070 פתח תקוה

גם באמצעות פקס: 03-9298261

שלום רב,

הנדון: ועדה לחקירת גבולות שיפוט מעלה אדומים וגוש עציון – באזור קדר

עמותת "במקום - מתכננים למען זכויות תכנון" (ע.ר. מס' 7-208-034-58) מגישה בזאת התנגדותה לשינוי תחומי שיפוט בגדה המערבית, של עיריית מעלה אדומים בגבולה עם המועצה האזורית גוש עציון, בכל הנוגע ליישוב קדר. ההתנגדות מוגשת לוועדת החקירה אשר מונתה לבדוק את השינוי המבוקש בתחומי השיפוט.

עיקרי ההתנגדות:

- א. צירוף ההתנחלויות קדר ומעלה אדומים נעשה לשם הרחבת העיר: צירוף קדר מהווה צעד ראשון במימוש תוכנית האב למעלה אדומים. על-פי תוכנית האב, מעלה אדומים תורחב דרומה והאוכלוסייה שבה כמעט תוכפל.
- ב. העדר רצף טריטוריאלי של ממש של אדמות מדינה בין מעלה אדומים לבין קדר מעלה בעיות חוקיות ותכנוניות קשות. חלק גדול מהשטחים המשתרעים בין קדר לבין מעלה אדומים הם קרקעות פלסטיניות פרטיות.
- ג. אופן ניצול הקרקע ואוכלוסיית היעד: התנחלות מעלה אדומים יושבת על שטח גדול ואינה זקוקה לשטחים נרחבים נוספים. התושבים הפלסטינים שבשטחי C זקוקים להן יותר.
- ד. קביעת עובדות בשטח לקראת דיון בבג"ץ בתוואי מכשול ההפרדה: קיים חשש שמא היוזמה לצירוף קדר למעלה אדומים באה כעת דווקא על רקע דיון בבג"ץ על תוואי מכשול ההפרדה באזור והיא נועדה להשפיע על תוצאותיו.
- ה. פגמים בהליך פרסום דבר הקמתה של ועדת החקירה: ככל הידוע לנו דבר קיומה של ועדת הגבולות פורסם בעיתונות העברית בלבד. על ידי פרסום ההודעה רק בעברית נשללה באופן לא ראוי זכותם של תושבי האזור הפלסטינים, שעלולים להיות מושפעים לרעה משינוי הגבולות המוניציפליים במקום, להתנגד.

א. צירוף קדר למעלה אדומים לשם הרחבתה:

1. בין מסמכי הוועדה כלולה גם תוכנית האב למעלה אדומים. התוכנית כוללת שטחים עצומים מעבר לתחום השיפוט הנוכחי של מעלה אדומים ומעבר למרחב התכנון המוכרז שלה. בין היתר מציעה התכנית הוספה של כ-16.5 אלף דונם לשטח מעלה אדומים, רובם באזור שבין קדר לבין מעלה אדומים (כ-11.5 אלף דונם), עליהם מתוכננות אלפי יחידות דיור חדשות.
2. תוכנית אב איננה מסמך סטטוטורי ולפיכך לא תעבור הליך של התנגדויות בטרם אישורה. חוק תכנון ערים, כפרים ובניינים (חוק מס' 79) לשנת 1966, חוק התכנון הירדני שחל בגדה המערבית, אינו מכיר בקיומן של תוכניות אב, וממילא אין להן כל מעמד משפטי. תוכנית אב יכולה אמנם להוות שלב מקדים לתכנון סטטוטורי, למשל כבסיס לתוכנית מתאר. ואולם, כל עוד לא "תורגמה" תוכנית האב לתוכנית סטטוטורית, המוכרת בחוק התכנון הירדני, אין להתחשב בה ואין לייחס לה מעמד כלשהו. התבססות על תוכנית האב – בין אם לצורכי בנייה ובין אם לצורך הגדרת הגבולות המוניציפליים של היישובים במרחב - עוקפת בפועל את ההליך התכנוני, המחייב הפקדה ומתן הזדמנות להתנגד. אך נראה שלמרות זאת, תוכנית האב למעלה אדומים היא הבסיס והרציונאל העיקריים לצירוף המוצע של הישוב קדר לעיריית מעלה אדומים.
3. המרחק של קדר מהמועצה האזורית גוש עציון והקושי של המועצה לספק לקדר את השירותים המוניציפליים, אינם מהווים הצדקה לצירופה למעלה אדומים. כשמדובר במועצות אזוריות בגדה המערבית, מעצם הגדרתן מדובר ברשויות מוניציפליות ששטחי השיפוט שלהן אינם רציפים. במועצה האזורית גוש עציון, כמו גם במועצה האזורית הסמוכה מטה בנימין, פריסת היישובים רחבה ביותר, ויישובים רבים מבודדים ומרוחקים ממשרדי המועצה.
4. לדוגמה, ההתנחלות מתתיהו שייכת מוניציפלית למועצה האזורית מטה בנימין. בעוד שמשרדי המועצה האזורית נמצאים ביישוב פסגות, בצד "הפלסטיני" של גדר ההפרדה, ההתנחלות מתתיהו נמצאת בצד "הישראלי" של הגדר, בצמוד לעיר מודיעין עילית. בקו אווירי, המרחק בין מתתיהו לבין משרדי המועצה האזורית בפסגות הוא כ-20 ק"מ, אך בפועל נדרשת נסיעה של כ-40 ק"מ (דרך כביש 443 וירושלים) כדי להגיע ממתתיהו לפסגות. למותר לציין כי בין מתתיהו לבין פסגות לא קיים רצף קרקעי שנמצא בתחום השיפוט של המועצה האזורית מטה בנימין, וביניהם מפרידים אף שטחים נרחבים שבשליטה פלסטינית מלאה (שטחי B ו-A). למרות כל האמור לעיל, ועל אף שתושבי מתתיהו מקבלים שירותים רבים בעיר הסמוכה מודיעין עילית, ביוני 2003 דחתה ועדת חקירה שמינה משרד הפנים הצעה לצירוף מתתיהו למודיעין עילית (המלצות הוועדה לאיחוד רשויות מקומיות – אזור יהודה ושומרון, יוני 2003, עמ' 147-148). יצוין כי בנימוקי הוועדה ניתן משקל רב לעובדה, שמדובר ביישובים בעלי אופי שונה.
5. קדר ומעלה אדומים הם יישובים בעלי אופי שונה מאוד, ועובדה זאת אינה שנויה במחלוקת, כפי שצוין על-ידי מר צביקה ראובן, חבר הוועד מקדר, בפגישה הראשונה של הוועדה: "שיש לנו אורח חיים וצביון מאוד מיוחד, שהוא גם רוצה לשמור עליו", וכפי שהסכים איתו, מר בני כשריאל: "נשב ביחד ואנחנו נעשה את זה כדי שמצד אחד באמת נשמור על אורח החיים

שלכם. בשבילנו זאת תהיה מין שכונת בנה ביתך עם אגודה שיתופית שקמה כדי לנהל את העניינים הפרטיים כמו בריכה, קאנטרי וכאלה דברים. מצד שני אנחנו לא נוכל לאפשר עיר בתוך עיר, זה ברור". תושבי קדר זקוקים לשרותים מוניציפליים ואינם מעוניינים להיות שכונה ככל השכונות במעלה אדומים, אלא אולי שכונה בסגנון השכונות הסגורות הנפוצות לאחרונה בערים.

6. לפיכך, עצם העובדה שקדר מרוחקת ממשרדי המועצה האזורית גוש עציון אין בה כדי להצדיק את צירופה למעלה אדומים. גם אם נניח שמכשול ההפרדה באיזור יבנה בתוואי המוצע (אשר כאמור לעיל, נמצא כרגע בהתדיינות משפטית בפני בג"ץ), תושבי קדר יוכלו להמשיך להגיע למשרדי המועצה האזורית, כפי שעשו זאת עד עתה, דרך ירושלים ודרומה בכביש 60.

ב. העדר רצף טריטוריאלי של אדמות מדינה:

7. בסביבת קדר ובינה לבין מעלה אדומים ישנם שטחים נרחבים שאינם בגדר "אדמות מדינה", והם ככל הנראה אדמות פרטיות פלסטיניות. על פי צו בדבר ניהול מועצות אזוריות (צו מס' 783), התשל"ט-1979, שמכוחו הוקמו הרשויות המוניציפליות הישראליות בגדה המערבית, לא ניתן לכלול בתוך תחום השיפוט של התנחלות קרקע פרטית פלסטינית. ממילא מובן כי צירוף כל השטחים שבתוכנית האב לתחום השיפוט של מעלה אדומים יהיה בלתי חוקי.

8. הרחבת מעלה אדומים והכללת אדמות המדינה המצויים מדרום לה בתחום השיפוט של העיר יובילו בהכרח ליצירת מובלעות קרקע פלסטיניות בשטחה. מובלעות אלו מקבלות, בתוכנית האב שבהכנה, מגוון שלם של הגדרות (שטחי מרעה, שטח חקלאות מדבר, פארק הנחל, פארק מדבר) שהמשותף לכולן הוא מניעת בנייה ופיתוח. שכונות המגורים מתוכננות על אדמות המדינה. עם זאת, ניסיון העבר בהתנחלויות אחרות מלמד, שגורלן של המובלעות הפלסטיניות נחרץ ביום שהוחלט לצרף את השטח שסביבן לתחום השיפוט של היישוב הישראלי הסמוך. קשיי הגישה אל המובלעות, כמו גם בנייה ושימוש לא-חוקיים של מתנחלים במקרים רבים, הופכים אותן עד מהרה לחלק בלתי נפרד מההתנחלות, באופן שמונע מבעליהן החוקיים לעשות בהן שימוש כלשהו.

9. במרחב זה של מדבר יהודה מתגוררים דרך קבע אלפי תושבים בדואים כבר עשרות רבות של שנים. בוואדיות שבין מעלה אדומים לבין קדר ובשטחים הסמוכים, שנכללו בתכנית האב למעלה אדומים, מתגוררות כ- 150 משפחות (משפחה ממוצעת מונה כ- 15 נפשות) השייכות לשבט ג'אהלין. עם כיבוש הגדה המערבית צומצם מרחב המחיה של השבט על ידי תפיסות קרקע לצרכים צבאיים, מרחב המחיה של שבט זה הצטמצם גם לנוכח ההתפתחות של ההתנחלויות בסביבה. בשנים 1997 ו- 1998 התבצעו פינויים כפויים/גירוש של אוכלוסייה מהשבט בשל הרחבת התנחלות מעלה אדומים על מרחב המחיה שלהם. תכנית האב של מעלה אדומים מתעלמת לחלוטין מהתושבים הבדואים בתחומה (או לכל היותר מתייחסת אליהם כחלק מהנוף). הכרה בתכנית האב וההסכמה להרחבת גבולותיה של מעלה אדומים תגרור הפרה של זכויות אדם וגירוש נוספים של האוכלוסייה הבדואית הנמצאת שם כבר מספר דורות.

ג. אופן ניצול הקרקע ואוכלוסיית היעד:

10. מעל ומעבר לאמור לעיל יוזכר, כי לפי פסיקת בית המשפט העליון (למשל, בג"ץ 6022/93 סברי מחמוד אע'רייב נ' הממונה על הרכוש הנתוש) אדמות המדינה בגדה המערבית נועדו לא רק לשימוש של ישראלים, אלא גם לשימוש של פלסטינים. העובדה שבאזור יש אדמות מדינה מוכרזות אינה מחייבת את הכללתן בתחום השיפוט של מעלה אדומים, שגם כך יש לה עתודות קרקע עצומות לפיתוח עתידי (תחום השיפוט המוכרז של מעלה אדומים גדול פי 7 משטחה של שכונת פסגת זאב למרות שבה חיים תושבים רבים יותר - קרוב ל-40,000 תושבים בפסגת זאב, ו-32,000 תושבים במעלה אדומים). לא ברור מדוע בכל אימת שמדובר באדמות מדינה, ההנחה האוטומטית של רשויות השלטון בישראל היא כי יש להקצותן ליישובים ישראלים או לשימושים ישראלים אחרים. אף מסיבה זאת ראוי שלא להרחיב את תחום השיפוט של מעלה אדומים ולא לכלול בו את אדמות המדינה הסמוכות, אלא לייעדן לשימוש לטובת האוכלוסייה הפלסטינית.

ד. קביעת עובדות בשטח לקראת דיון בבג"ץ בתוואי מכשול ההפרדה:

11. המניע למהלך לשינוי תחומי הרשויות צוין במפורש בדיון הראשון של הוועדה על-ידי ראש עיריית מעלה אדומים, מר בני כשריאל. להלן הציטוט מפרוטוקול הוועדה: "יש לנו דווקא אינטרסים זהים. אנחנו רוצים לבנות עד אליכם כדי שאם חלילה יבוא איזה זמן של התנתקויות ודברים כאלה אז רצף בניה הוא זה שיקבע, לא 240 משפחות. כבר ראינו מספר משפחות גדול יותר שפנו. אנחנו לא רוצים להגיע למצב הזה". אם כן, לא סוגיות מוניציפליות עומדות על הפרק, אלא נעשה כאן שימוש בטיעון תכנוני במטרה לקבוע עובדות בשטח לקראת הסדר עתידי עם הפלסטינים.

12. אם הסדר עתידי עם הפלסטינים נדמה היום כחלום רחוק, אז מכשול ההפרדה הוא הגורם הקונקרטי העומד על הפרק. כפי שאמר זאת במפורש, באותו דיון, מנכ"ל העירייה, מר אלי הרניר: "אם קדר הופכת להיות רובע של מעלה אדומים, על כל המשתמע מכך, היא חייבת להיות יחד עם מעלה אדומים בתחום הגדר... אבל צריך להכריע וכך להציג בפני בג"ץ".

13. מערכת הביטחון דנה בכמה חלופות לתוואי המזרחי של "עוטף ירושלים", אחת מהן הייתה התוואי העובר על הקו המוניציפלי של ירושלים והכללת העיר מעלה אדומים בשטחה הבנוי בלבד. חלופה אחרת כללה את מעלה אדומים, בתוספת מישור אדומים, כפר אדומים ועלמון. השוני בין שתי החלופות נבע משתי תפיסות שונות: הראשונה **ביטחונית** המדגישה את ההגנה על העיר ירושלים בתוספת השטח הבנוי של מעלה אדומים בלבד. השנייה היא החלופה **המדינית**, המרחיבה את השליטה הישראלית במרחב המטרופוליני כולו ואף משפיעה על הקשרים המרחביים בגדה המערבית, מחוץ למטרופולין.

14. היוזמה לאיחוד הרשויות עלתה לראשונה על-ידי אל"מ (מיל) דני תרזה, ראש צוות קשת צבעים, במסגרת העבודות על תכנון התוואי של מכשול ההפרדה באזור. הוועדה לא יכולה להתעלם מעניין זה ולצמצם את היריעה לדיון המוניציפלי בלבד. על הפרק עומדות סוגיות פוליטיות, והכרעתה של הוועדה תשפיע עליהן.

15. ההצעה בדבר צירוף קדר לתחום השיפוט של מעלה אדומים נראית כניסיון להגדיר מחדש את המעמד של ההתנחלות קדר, ולהפוך אותה מיישוב נפרד לשכונה של מעלה אדומים. זאת כדי שהמשיבים, ובהם עיריית מעלה אדומים, יוכלו לבוא לבית המשפט ולטעון כי לא ניתן להפריד את השכונה קדר מהעיר מעלה אדומים, ולכן יש לבנות את מכשול ההפרדה באופן שיכלול גם את קדר בצד "הישראלי" של התוואי. במלים אחרות, במסווה של הצעה לייעול המערכת המוניציפלית הובאה בפני הוועדה הנכבדה יוזמה להתערבות בוטה בשיקוליו של בית המשפט העליון ובניסיון פסול להשפיע על פסק דינו, שעדיין לא ניתן. לכל הפחות אנו סבורים כי על הוועדה להשהות את הדיונים בנדון עד שבג"ץ ייתן את פסק דינו בעתירה התלויה ועומדת נגד תוואי המכשול המוצע במרחב מעלה אדומים.

ה. פגמים בהליך פרסום דבר הקמתה של ועדת החקירה:

16. מעל ומעבר לאמור לעיל, ברצוננו להעיר כי למיטב ידיעתנו, ההודעה בדבר מינויה של ועדת החקירה פורסמה אך ורק בעיתונות הישראלית בעברית. זאת למרות שהישובים שבהם מדובר (מעלה אדומים וקדר) נמצאים בעומק הגדה המערבית, בשטח שנתון תחת תפיסה לוחמתית. על ידי פרסום ההודעה רק בעברית נשללה באופן לא ראוי זכותם של תושבי האזור הפלסטינים, שעלולים להיות מושפעים לרעה משינוי הגבולות המוניציפליים במקום, להתנגד. אנו סבורים שממש כשם שבכל מקרה שבו מופקדת תוכנית מתאר או תוכנית מפורטת חדשה באזור, המינהל האזרחי מחויב על פי חוק לפרסם הודעה על כך בעיתונות הערבית המופצת בגדה המערבית, כך צריך להיות הדין גם בעניין הצעות לשינוי תחומי השיפוט של ההתנחלויות או לשינוי מעמדן המוניציפלי. שלילת זכותם של הפלסטינים החיים באזור להתנגד להצעות כגון אלו, על ידי אי-פרסומן בעיתונות הערבית המופצת בגדה המערבית, פוסלת את ההליך המינהלי שבמסגרתו פועלת ועדת החקירה. אנו קוראים לוועדה הנכבדה להסב את תשומת לבו של משרד הפנים לסוגיה זאת, כדי להבטיח שמעתה ואילך יפורסמו הודעות כגון אלו גם בעיתונים בערבית המופצים בגדה המערבית.

לאור כל הדברים הנ"ל, אנו מבקשים מן הוועדה לדחות את ההצעה לצרף את קדר לתחום המוניציפלי של מעלה אדומים.

נבקשכם להזמיןנו להופיע בפני הוועדה הנכבדה. אנו משאירים לעצמנו את הזכות להעלות נושאים נוספים בעת הדיון.

בכבוד רב

אפרת כהן-בר, אלון כהן-ליפשיץ, ניר שלו

צוות תכנון וקהילה

עמותת במקום – מתכננים למען זכויות תכנון

רח' עזה 36 ירושלים